

Beleids- begroting

2024 - 2027

Gemeente
Hengelo

www.hengelo.nl

5.2.7 Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouders Bruggink en Luttikholt

Aanspreekpunt ambtelijk

J-P. Boutkan, J. Logtenberg en K. Webbink

Welke belangrijke ontwikkelingen zien we voor 2024?

Volksgezondheid

Het ministerie van VWS, de VNG, Zorgverzekeraars Nederland en GGD GHOR Nederland hebben op 3 februari 2023 het 'Gezond en Actief Leven Akkoord' (GALA) ondertekend. Het GALA heeft tot doel gemeenten een steviger basis te geven om integraal preventief gezondheidsbeleid te kunnen gaan voeren zodat wij in 2040 een gezonde generatie zijn met weerbare en gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis.

Voor de uitvoering van de afspraken uit het GALA en het Sportakkoord II ontvangen wij van 2023-2026 een brede Specifieke Uitkering (SPUK). Het gaat hierbij veelal om bestaande middelen, die wij via deze Beleidsbegroting deels gaan inzetten. Zie 23-FP-7.1.

Onderdeel van het GALA en de bijbehorende SPUK zijn vijf zogenaamde ketenaanpakken, waarover wij op regionaal niveau met zorgverzekeraars afspraken moeten maken, maar die wij lokaal uitvoeren. Denk daarbij aan Welzijn op recept, valpreventie bij ouderen en Kansrijke start. In Twente pakken wij dit, samen met de GGD en Menzis, al op binnen de Twentse Koers.

Volksgezondheid is een onderwerp dat veel raakvlakken kent met andere taken waarvoor de gemeente Hengelo verantwoordelijk is. Denk aan de omgevingsvisie, klimaatadaptatiestrategie, kansengelijkheid, Sportakkoord en de aanpak personen met verward gedrag. De GALA SPUK maakt het mogelijk daar ook breed op in te zetten.

Riolering

Door klimaatverandering zullen hevige regenbuien vaker voorkomen. Ook wordt het droger en heter. Om in de toekomst het risico op wateroverlast beperkt te houden moeten wij de riolering en het stedelijk watersysteem hierop aanpassen. Hierbij zijn vooral grotere bovengrondse maatregelen nodig om het teveel aan water tijdelijk te bergen, zowel in groenstroken van de gemeente als op particulier terrein. Wij kiezen voor een duurzame aanpak en richten de openbare ruimte in met robuuste oplossingen om de hevige neerslag op te kunnen vangen. Door daarnaast te investeren in maatregelen op de meest kwetsbare locaties, houden wij de risico's op wateroverlast beperkt. Door water langer vast te houden kunnen wij een buffer realiseren voor droge tijden. Extra groen en water in de openbare ruimte vermindert hittestress. Wij hanteren het principe dat water en bodem sturende elementen zijn bij de inrichting van de openbare ruimte. Bij alle projecten nemen wij dit als uitgangspunt. Ook stimuleren wij particulieren om minder stenen en meer groen aan te leggen. Wij doen dat informatief middels de website "GroenBlauwTwente". Gezamenlijk met het waterschap Vechtstromen gaan we de beken meer ruimte geven. Hierdoor neemt niet alleen de waterberging toe maar ook de biodiversiteit.

In 2021 zijn de klimaatdialogen gevoerd met bewoners en partijen uit de gezondheidszorg. In 2022 heeft de raad de klimaatadaptatiestrategie vastgesteld. Wij gaan hier in 2024 uitvoering aan geven. De water gerelateerde opgaven maken integraal onderdeel uit van het Programma Water en Riolering 2023-2027. Voorheen was dat het Gemeentelijk Rioleringsplan. Het is de verwachting dat het Programma Water en Riolering in het najaar van 2023 door de raad wordt vastgesteld.

Afval

Echter grondstoffen raken op, de zeespiegel stijgt en het leefklimaat staat onder druk. Wij moeten samen met onze inwoners verantwoordelijkheid nemen. Daarom zetten wij in op het voorkomen van afval, goed scheiden ervan, het minimaliseren van het gebruik van grondstoffen en hergebruik van afvalstromen in plaats van het verbranden of storten.

Ons beleid heeft de afgelopen jaren gezorgd voor een duidelijke afname van de volumes restafval. En daardoor voor relatief lage kosten voor onze inwoners. Wel zien wij op een aantal plekken in de stad bijplaatsingen van afval. Dit zorgt voor irritatie bij inwoners.

Wij zijn samen met de andere Twentse gemeenten bezig om te komen tot nieuwe afspraken over de kwaliteit en de vergoedingenstructuur van het ingezamelde plastic en metalen verpakkingen en drankenkartons (PMD). Onze insteek is zoveel mogelijk PMD te recyclen tegen zo laag mogelijke kosten. Focus ligt op het met verzamelcontainers ingezameld materiaal. Dit voldoet veelal niet aan de gestelde kwaliteitsnormen. Daarnaast blijven we inzetten op gedragsbeïnvloeding. Bijvoorbeeld via communicatie en handhaving.

Milieu/Omgevingsplan

Met de Omgevingswet wordt de gemeente meer dan voorheen verantwoordelijk voor het stellen van milieuregels. Voor lokale milieu-effecten zoals geluid, geur en trillingen gelden geen landelijke normen meer. Wij moeten als gemeente in het Omgevingsplan deze aspecten zelf gaan reguleren, als integraal onderdeel van de andere regels. Met betrekking tot de omgevingsveiligheid introduceert de Omgevingswet brand-, explosie en gifwolkaandachtsgebieden. Binnen deze aandachtsgebieden moeten wij, in overleg met de Veiligheidsregio, beoordelen of de het risico aanleiding geeft om maatregelen te treffen en welke maatregelen dat moeten zijn.

Duurzaamheid

In de visie Duurzaam Hengelo, koers richting 2050, hebben wij aan de hand van 6 thema's (energieneutraal, duurzame economie, schone mobiliteit, circulair, klimaatbestendig, divers en groen, leefomgeving, gezond inclusief en leefbaar) de richting en ambities aangegeven voor de duurzame ontwikkeling van Hengelo. In Duurzaam Hengelo 2050, programma 2023-2026, hebben wij die ambities per thema uitgewerkt in concrete doelstellingen, activiteiten en indicatoren. Daarnaast hebben wij dit gekoppeld aan de benodigde menskracht en financiële middelen. Dit programma wordt op hoofdlijnen verder uitgewerkt in plannen van aanpak per thema. Met een looptijd van 4 jaar borgen wij stabiliteit en focus op realisatie van de doelen op korte en middellange termijn. Programmatisch werken betekent ook dat wij flexibiliteit inbouwen om belangrijke veranderingen mee te kunnen nemen. Daarom herijken wij iedere twee jaar onze ambities, doelen en inzet.

Door het Rijk zijn meerjarig (2022-2025) middelen in de begroting opgenomen en beschikbaar gesteld voor de dekking van uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord voor lagere overheden en specifiek voor de opgave van de energietransitie (23-FP-7.3). Voor de jaren 2026-2030 zijn ook bedragen berekend, die op een later moment in de rijksbegroting opgenomen worden. Hiermee is een goede stap gezet om de benodigde ambtelijke inzet te kunnen leveren. Deze middelen zijn echter nog niet afgestemd op de verhoging van de landelijke doelstelling van het Rijk van 55 naar 60% CO2 reductie in 2030. In 2024 is een herijking van de middelen door het Rijk gepland; mogelijk dat hierbij rekening gehouden wordt met de opgehoogde kabinetsdoelstellingen. Naast middelen voor de compensatie van de uitvoeringslasten komen er naar verwachting ook Rijksmiddelen voor de daadwerkelijke realisatie, zoals voor de bestrijding van energiearmoede, isoleren, hernieuwbare opwekking, duurzame mobiliteit, warmtetransitie en overige opgaven in de gebouwde omgeving. Gedeeltelijk zal dit in de vorm van projectmiddelen beschikbaar komen, die aangevraagd kunnen worden voor projecten die bijdragen aan de realisatie van de klimaatdoelen.

Na jaren van voorbereiding komen wij voor steeds meer thema's in de fase van uitvoering. Op vele gebieden gaan wij nog actiever aan de slag met het realiseren van de doelstellingen en ambities. Dat vergt veel inzet en op termijn ook investeringen. De middelen van het Rijk die wij reeds hebben ontvangen en zijn beschikt voor de jaren 2024 en 2025 bieden een goede basis voor de formatieve invulling voor de komende drie jaar. Wij gaan deze en de bestaande middelen dan ook zo efficiënt en effectief mogelijk inzetten om het maximale resultaat te bereiken. Tegelijkertijd is de verwachting dat wij in de komende jaren naast menskracht ook nog meer financiële middelen zullen moeten gaan inzetten. Het is nog niet duidelijk of daar ook aanvullende (structurele) middelen vanuit het Rijk voor beschikbaar komen. Bovendien komen daar ook andere uitdagingen bij die van invloed zijn. Denk bijvoorbeeld aan de geopolitieke ontwikkelingen, maar zeker ook de krappe arbeidsmarkt. Kunnen wij de nieuwe formatie ook ingevuld krijgen en zijn de uitvoerende partijen zoals aannemers in staat om mensen, machines en materialen te leveren? Allemaal vraagstukken die directe gevolgen hebben voor de mate waarin wij onze ambities en plannen kunnen waarmaken.

De dynamiek van de ontwikkelingen rond duurzaamheid is groot en het is dan ook lastig te voorzien welke invloed dit heeft op het programma en de daarvoor noodzakelijke middelen. De uitvoeringcapaciteit voor de periode 2026-2030 moet nog geborgd worden in de Rijksbegroting voor de klimaat- en energieopgaven. Wij hebben vertrouwen dat het Rijk zich houdt aan de gemaakte afspraken uit het Klimaatakkoord. Het is daarbij van belang te melden dat de VNG momenteel een advies aan het kabinet voorbereidt, waarin wordt voorgesteld om voor de periode 2026-2030 de

uitkering van Rijksmiddelen (Klimaatmiddelen) minimaal op hetzelfde niveau te houden. Wij sluiten echter niet uit dat in de komende jaren aanvullende middelen nodig zijn om uitvoering te kunnen geven aan de wettelijke taken, ambities en doelstellingen. Indien nodig zullen we daarvoor met nieuwe voorstellen komen.

Relevante beleidsnota's

- *Gezondheid op de agenda*, meerjarenplan gezondheid gemeente Hengelo (2019)
- *Een gezonde toekomst*, langjarig programma voor de publieke gezondheid in Twente (GGD, 2019)
- [Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025](#)
- [Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo \(2022\)](#)
- [Nota bodembeheer regio Twente, Twents beleid voor oale grond 2.0](#) (2018)
- [Regionale bodemkwaliteitskaart gemeente Hengelo](#) (2018)
- [Beleidsregels PFAS regiogemeenten Twente](#) (2020)
- [Twente bodemkwaliteitskaart PFAS](#) (2020)
- *Visie Bodem en Ondergrond Hengelo* (2021)
- [Keuzescenario Afvalloos Hengelo](#) (2015)
- [Landelijk Afval Plan 3 2017-2029](#)
- *Slimmer omgaan met grondstoffen*
- *Nota geluid, herziening 2015*
- [VTH Beleid Twente en de Nadere uitwerking VTH beleid Twente](#)(2019)
- [Klimaatadaptatiestrategie Hengelo](#) (2022)
- [Warmteprogramma](#)
- [Duurzaam Hengelo, koers richting 2050](#)
- [Omgevingsprogramma Nieuwe Energie Hengelo](#) 2021-2030

Verbonden partijen

SamenTwente

SamenTwente is een GR voor de organisaties GGD (Gemeenschappelijke gezondheidsdienst), OZJT (Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente) en VTT (Veilig Thuis Twente). Ook wordt gastheerschap geboden aan Kennispunt Twente, Samen14 en Twentse Koers.

SamenTwente is een organisatie voor en door de 14 Twentse gemeenten. Samen met de 14 Twentse gemeenten en de ketenpartners zet SamenTwente zich in voor gezonde, veilige en vitale inwoners van Twente.

Recreatieschap Twente, portefeuillehoudersoverleg Afval en Duurzaamheid/Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Informatie Service Punt (ISP) Milieu

Recreatieschap Twente werkt samen met gemeenten aan een afvalloos en duurzaam Twente.

Twente Milieu

Twente Milieu is afvalinzamelaar voor de gemeente Hengelo. Gemeente Hengelo is aandeelhouder.

Twence

Twence is afvalwerker en duurzaamheidsbevorderaar voor de gemeente Hengelo. Gemeente Hengelo is aandeelhouder.

GR Omgevingsdienst Twente (ODT)

De ODT houdt in opdracht van ons toezicht op milieuregelgeving en uitvoering van bodemsaneringen, behandelt milieudeel vergunningaanvragen en - meldingen en adviseert op milieuaspecten, zoals bodem, geluid, lucht, externe veiligheid en asbest.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)

Het belastingkantoor int gemeentelijke belastingen en heffingen voor de deelnemende gemeenten.

Enexis

Enexis is de netbeheerder van gas- en elektriciteitsnetten in diverse gemeenten in Nederland waaronder in Hengelo. Gemeente Hengelo is aandeelhouder.

Warmtenetwerk Hengelo

De gemeente Hengelo is samen met Firan (voorheen Alliander DGO) mede eigenaar van de backbone van het warmtenetwerk.

Warmtebedrijf Hengelo

De gemeente Hengelo is samen met Ennatuurlijk mede eigenaar van de distributienetten van het warmtenet in Hengelo. Het warmtebedrijf verzorgt de levering van warmte aan klanten zoals woningen en bedrijven.

Overige organisaties waarmee we samenwerken

Waterschap Vechtstromen

Het waterschap onderhoudt en beheert de belangrijke waterlopen en vijvers in Hengelo.

Twents waternet

Twents waternet is het samenwerkingsverband tussen de 14 Twentse gemeenten, het waterschap Vechtstromen en de provincie Overijssel.

Wat willen we bereiken?

7.1 Hengeloërs verbruiken minder energie en wekken meer duurzame energie op in een meer circulaire economie

7.1.1 Huishoudens en organisaties verbruiken minder (fossiele en niet-fossiele) energie

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar): ²	Jaarstukken		Streefwaarden begroting: ¹			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Elektriciteitsgebruik gebouwde omgeving in Hengelo (kWh = x 1.000.000)	365,9 (2019)	375,4	nog niet bekend	337,5	331	324	317
Gasverbruik gebouwde omgeving in Hengelo (m3 = x 1.000.000)	225,2 (2019)	213,7	nog niet bekend	208	204	200	196
Energiegebruik gebouwde omgeving in Hengelo per inwoner (GJ)	38,38 (2019)	38,7	nog niet bekend	35,4	34,7	34	33,2

1 Streefwaarden begroting gebaseerd op 2% energiebesparing per jaar

2 (index = 100)

7.1.2 Huishoudens en organisaties wekken meer duurzame energie op met behulp van zon, wind of warmtebronnen

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar): ¹	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal bekende hoeveelheid opgewekte hernieuwbare warmte in Hengelo (TJ) ²	2.031(2019) (*) ³	nog niet bekend	** ⁴				
Totaal hoeveelheid opgewekte hernieuwbare elektriciteit in Hengelo (TJ)	1.167(2019) (*)	nog niet bekend	78 GWh (***) ⁵				
Aantal woningen in Hengelo met een gasaansluiting (aantal)	37.908(2017)	nog niet bekend	**				

1 (index = 100)

2 Opgewekte hernieuwbare warmte = warmte die niet direct wordt opgewekt uit verbranding van fossiele bronnen.

3 (*) opwek van Twence is volledig aan Hengelo toegerekend (zie toelichting onder deze tabel)

4 ** Nog geen streefwaarden vastgesteld

5 *** Doelstelling vastgesteld in Programma Nieuwe Energie 2018-2021 (zonder volledige toerekening Twence)

Volgende doelstelling is 156 GWh in 2030

Toelichting bij bovenstaande tabel:

De indicatoren zijn tot stand gekomen in samenspraak met de raad. Doel van de indicatoren is eenduidige, consistente en controleerbare gegevens te presenteren. De resultaten zijn gebaseerd op gegevens uit RES-monitor en de landelijke Klimaatmonitor. Op dit moment is het nog niet mogelijk om de gewenste eenduidigheid en controlebaarheid te behalen vanwege de complexiteit, veelheid en verschillen van gegevens in de

monitorsystemen. Zo wordt de warmte- en elektriciteitsproductie van Twence volledig aan Hengelo toegerekend. In de regio is afgesproken dat de productie van Twence aan de aandeelhoudende partijen wordt toegerekend op basis van de verhouding van aandelen. Dit is echter nog niet verwerkt in de systemen waardoor een vertekend beeld ontstaat.

7.1.3 Er is minder afval en grondstoffen worden meer en vaker opnieuw gebruikt (circulaire economie)

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Gemiddelde gewicht van de ingezamelde hoeveelheid fijn restafval per inwoner van Hengelo per jaar (kg)	75(2019)	66	64	62	60	58	56
Aantal kg restafval per inwoner delen door aantal kg afval grondstoffen(zoals GFT, PMD, glas, textiel OPK).	nog niet bekend	nmb					
Gemiddelde gewicht van de ingezamelde hoeveelheid grof restafval per inwoner van Hengelo per jaar (kg)	12(2020)	21	20	19	18	17	16
Gemiddelde gewicht van de ingezamelde hoeveelheid afgekeurd PMD afval per inwoner van Hengelo per jaar (kg)	januari 2021 bekend (2020)	31	30	25	25	25	25

7.2 Hengelo weerstaat de gevolgen van klimaatverandering beter zoals wateroverlast en hittestress

7.2.1 Hengelo heeft meer capaciteit om water op te vangen bij hevige neerslag

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Toename van capaciteit voor het bergen van water in Hengelo (m3).	0(2020) ¹						

¹ Het gaat om een nieuwe indicator. Bij herinrichtingsplannen kan jaarlijks op basis van projectadministratie en omgevingsvergunningen worden bijgehouden hoeveel capaciteit aan waterberging wordt toegevoegd. Dit wordt dus 'handmatig' bijgehouden en is wat dat betreft dus wel een kwetsbare methode. Echter: een andere indicator is niet voorhanden.

T.b.v. de beginwaarde / de laatste kolom: 2020 is als 'nulmeting' gehanteerd (daarom op peilwaarde 0), want het is niet te doen om een inschatting te maken van de huidige capaciteit van het bergen van water in Hengelo.

7.3 Inwoners van Hengelo leven in betere gezondheid

7.3.1 Hengeloërs hebben een gezondere levensstijl

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Percentage Hengelose volwassenen met een Body Mass Index (BMI) tot 25,0 kg/m ² (%) ¹	51,0%(2020)	51,0% (2020)	51,0%	51,2%	51,4%	51,5%	51,5%
Percentage Hengelose jeugd dat nooit heeft gerookt (geen trekjes, hele sigaret of meer) (%)	80,0%(2019) 87,0%(2021)	87,0% (2021)	88,0%	88,0%	89,0%	90,0%	90,0%
% jongeren (0-18 jaar) dat ooit lachgas heeft gebruikt ²	8,8%(2019) 4,0%(2021)	4,0% (2021)	4,0%	3,5%	3,0%	2,0%	2,0%
% jongeren (0-18 jaar) dat ooit softdrugs heeft gebruikt	10,0%(2019) 7,0%(2021)	7,0% (2021)	6,4%	5,0%	3,5%	2,5%	2,5%

1 BMI = kg/m² waarbij kg het gewicht van een persoon is in kilogrammen en m² de lengte in vierkante meters. Een BMI van 25,0 of meer is overgewicht, terwijl het gezonde bereik 18,5 tot 24,9 is.

2 Onderstaande beleidsindicatoren zijn aangepast in lijn met de GGD Jeugd monitor.

7.3.2 Het verschil in ervaren gezondheid tussen inwoners met een hoge en een lage sociaal economische status (SES) is kleiner geworden

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Het rapportcijfer dat hoogopgeleiden geven voor hun gezondheid	7,7(2019) 7,7(2021) 7,6(2022) 7,6(2023)	7,6	7,7	7,8	7,8	7,8	7,8
Het rapportcijfer dat laagopgeleiden geven voor hun gezondheid	7,6(2019) 7,7(2021) 7,1(2022) 7,5(2023)	7,1	7,7	7,8	7,8	7,8	7,8

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2024?

7.1.1 Huishoudens en organisaties verbruiken minder (fossiele en niet-fossiele) energie

- In lijn met het Omgevingsprogramma Nieuwe Energie en het Warmteprogramma zetten wij actief in op energiebesparing. Wij geven uitvoering aan het stimuleringsplan energiebesparing voor diverse doelgroepen en sectoren. Dat doen we in samenwerking met de coöperatie Energie van Hengelo. Wij hebben hierbij specifieke inzet op de doelgroep kwetsbare huishoudens die in (energie)armoede (dreigt te) verkeren.
- Op basis van het Warmteprogramma werken wij aan vervolgacties. Zo stellen wij een bronnenstrategie en wijk- en buurtuitvoeringsplannen op. Wij leggen vast hoe en wanneer wijken van het gas af gaan en welke alternatieven daarvoor beschikbaar zijn. Dat doen wij in samenhang met RES-T 1.0 en samen met Welbions, netbeheerders, maatschappelijke partners en afvaardigingen van bewonersorganisaties/ bewonersinitiatieven. Het Warmteprogramma wordt wettelijk verankerd in het Omgevingsplan.
- In het 1e wijkuitvoeringsplan, Proeftuin de Nijverheid Aardgasvrij, werken wij met een integrale gebiedsgerichte aanpak. Wij werken het alternatief voor aardgas in de Nijverheid technisch en financieel verder uit en starten met de voorbereidingsfase. E.e.a. is afhankelijk van de randvoorwaarden vanuit het Rijk (wettelijk kader, financiering etc.). Ook ontwikkelen wij hier instrumenten die later voor heel Hengelo bruikbaar zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om financieringsmogelijkheden voor het verduurzamen van woningen of het aanbieden van gerichte informatie over toe te passen maatregelen.
- Naar aanleiding van de strategische visie op bedrijventerreinen werken we samen met de besturen van de bedrijventerreinen Westermaat en Twentekanaal. We zijn bezig met het uitwerken van intentieovereenkomsten om de bedrijven en terreinen te verduurzamen op het gebied van energie, natuur, mobiliteit en circulaire economie. Dat doen wij als opstap naar een integrale gebiedsgerichte aanpak en het aardgasvrij/ready maken (via een Wijkuitvoeringsplan).

7.1.2 Huishoudens en organisaties wekken meer duurzame energie op met behulp van zon, wind of warmtebronnen

- Wij herijken de bijdrage van Hengelo aan de Regionale Energie Strategie-Twente (RES-T) 2.0 en geven invulling aan de Hengelose bijdrage uit de RES 1.0. Dat doen we in samenwerking met de omliggende gemeenten.
- Op basis van het Omgevingsprogramma Nieuwe Energie werken wij aan de opwek van duurzame elektriciteit. Wij zetten daarbij maximaal in op zonnepanelen op daken, parkeerplaatsen en gevels en faciliteren initiatieven in de samenleving die willen bijdragen aan realisatie. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld door eigen 'Niet In Exploitatie Genomen Gronden' (NIEGG) en daken van het eigen vastgoed te benutten. Dat doen we door bijvoorbeeld te werken aan realisatie van het zonneveld Boeldershoek. Lokaal eigenaarschap is daarbij leidend.
- Het wordt steeds drukker op het elektriciteitsnet. Als gevolg hiervan raakt het net overbelast en is onvoldoende capaciteit beschikbaar (netcongestie). Dit belemmert de mogelijkheden voor het aanleveren van duurzaam opgewekte elektriciteit, maar ook de afname van elektriciteit. Wij werken in goed overleg met de netbeheerders aan (innovatieve) oplossingen.

7.1.3 Er is minder afval en grondstoffen worden meer en vaker opnieuw gebruikt (circulaire economie)

- Wij voegen 1,0 fte toezicht aan de formatie toe (24-NB-7.1).
- Wij voegen 0,4 fte beleid toe aan de formatie, zodat weer 1 fte beschikbaar is voor het beleidsterrein afval (24-NB-7.2)
- Wij maken de inzet van het Mobiel Milieupark structureel, zodat inwoners in hun eigen wijk grondstoffen kunnen inleveren (24-NB-7.3)
- Wij onderzoeken de mogelijkheden voor serviceverhogende maatregelen.
- Wij willen in samenwerking met Twente Milieu een circulair ambachtscentrum op het milieupark aan de Wegtersweg realiseren. Hier kunnen materialen en producten op een duurzame wijze worden gerepareerd, opgeknapt en hergebruikt.
- Wij werken aan verdere integratie van circulariteit in ons beleid en werkzaamheden.
- Wij blijven oog houden voor de hulpbehoevenden en kwetsbaren in de samenleving. Wij gaan coulant om met aanvragen voor een zorgcontainer of tegemoetkoming in de kosten bij veel medisch afval.
- Wij stellen voor het einde van het eerste kwartaal van 2024 een omgevingsprogramma afval op. In het omgevingsprogramma afval wordt een verbinding gelegd met thema's als duurzaamheid, circulariteit en openbare ruimte.
- Wij verwijderen voor 1 september 2024 de 66 bovengrondse verpakkingencontainers PMD, met behoud van de milieupleintjes bij de supermarkten.
- Wij starten de distributie van doorzichtige zakken voor de inzameling van PMD (gratis maar gelimiteerd).
- Wij richten ca. 350 inzamelpunten voor de doorzichtige zakken met PMD in nabij hoogbouwconcentraties. Bij deze inzamelpunten wordt eens per week de PMD van de hoogbouw ingezameld door Twente Milieu.
- Wij verwijderen voor 1 september 2024 de 50 bovengrondse verpakkingencontainers oud papier, met behoud van de milieupleintjes bij de supermarkten.
- Wij behouden de routes inzameling oud papier (samen met verenigingen) en breiden deze, daar waar nodig, voor de hoogbouw uit.

7.2.1 Hengelo heeft meer capaciteit om water op te vangen bij hevige neerslag.

- Op diverse locaties wordt drainage aangelegd in de openbare ruimte om hoge grondwaterstanden te beteugelen. Dit doen we in combinatie met rioolvervanging en/of de aanleg van blauwe aders.
- De Drienerbeek tussen de Paul Krugerstraat en de zandvang aan de Wemenstraat wordt opnieuw ingericht en gaat deel uitmaken van het Wemenpark. Het ontwerp is intussen gereed en is besproken met de aanwonenden. De uitvoering start naar verwachting in 2024.
- De Berflobeek achter de Marskant wordt opnieuw ingericht en krijgt meer ruimte. De beek gaat integraal onderdeel uitmaken van de nieuwe woonlocatie "Marskant". Met de uitvoering is in 2023 gestart. Het project wordt in 2024 opgeleverd.
- In 2021 zijn de klimaatdialogen gevoerd (lokaal en regionaal). In 2022 heeft de raad de klimaatadaptatiestrategie vastgesteld. In 2024 gaan we hier uitvoering aan geven.

- Het vuilwatertransportriool tussen de Oldenzaalsestraat en de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen wordt gefaseerd gerelined. Bij relinen wordt een kunststofcoating in de rioolbuizen aangebracht.
- Waar mogelijk wordt verhard oppervlak afgekoppeld van de gemengde riolering en vertraagd afgevoerd naar de beken.
- In de binnenstad wordt herinrichting gecombineerd met de uitvoering van klimaatadaptieve maatregelen zoals afkoppelen, realiseren van waterberging en groenaanleg.
- De wateroverlast in de Suze Robertsonstraat wordt aangepakt. De werkzaamheden starten in 2023 en worden in 2024 afgerond.
- In de Bankastraat wordt, in combinatie met de aanleg van de F35, de riolering vervangen en een blauwe ader aangelegd. Het verhard oppervlak wordt afgekoppeld. De werkzaamheden beginnen in 2023 en worden naar verwachting in 2024 afgerond.
- In samenwerking met woningcorporatie Welbions, wordt de Bloemenbuurt klimaatadaptief ingericht. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld.
- De riolering in de Breemarsweg wordt vervangen. Het verhard oppervlak wordt afgekoppeld van de gemengde riolering en vertraagd afgevoerd naar de Berflobeek en de Omloopleiding.
- Het vernattingsproject 't Weusthag wordt uitgevoerd. Hierdoor wordt er meer water aangevoerd en geborgen in het bosgebiedje ten zuiden van de A1.

7.3 Inwoners van Hengelo leven in betere gezondheid

7.3.1 Hengeloërs hebben een gezondere levensstijl

- De gemeente Hengelo geeft samen met partners uitvoering aan het plan van aanpak GALA-SPUK.
- Meer specifiek zetten wij met de Gezonde Schoolaanpak in op de mentale gezondheid van jongeren.
- Wij intensiveren de JOGG-aanpak, met bijzondere aandacht voor primair en voortgezet onderwijs in kwetsbare wijken. Met JOGG (Jongeren op gezond gewicht) zetten wij in op een gezonde, sociale en fysieke leefomgeving voor jongeren in Hengelo.
- Wij starten met de ontwikkeling van duurzame ketenaanpakken voor valpreventie en de Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI). Wij doen dat samen met partners en inwoners.
- Vanuit het gedachtegoed positieve gezondheid organiseren wij, samen met een aantal partners in de stad, scholing om het toe te kunnen passen in ons dagelijks werk.

7.3.2 Het verschil in ervaren gezondheid tussen inwoners met een hoge en een lage sociaal economische status (SES) is kleiner geworden

- Wij gaan de gezondheidsverschillen verkleinen door extra aandacht te besteden aan de thema's vroeg signalering armoede en kwetsbare baby's en hun ouders.
- Wij zetten middelen van gezondheidsbeleid in daar waar wij de meeste gezondheidswinst verwachten te halen. Dat wil zeggen: wij richten ons preventiebeleid op groepen inwoners of wijken met het meeste risico op gezondheidsverlies.

Met betrekking tot de indicatoren: Omdat het roken en het gebruik van lachgas, soft- en harddrugs in 2021 is afgenomen, hadden wij de streefwaarde vanaf 2023 al aangepast. Hoewel wij geen nieuwe metingen hebben, passen wij de streefwaarden voor soft- en harddrug nu weer iets aan. Om meer in lijn te komen met de ambities die regionaal zijn uitgesproken.

Wat betreft de rapportcijfers voor gezondheid die door hoog- en laagopgeleiden worden gegeven, zien wij in 2023 een stabilisatie van het cijfer dat hoogopgeleiden geven voor hun gezondheid. Tegelijkertijd constateren wij een toename van het cijfer dat laagopgeleiden geven. In beide gevallen onder de streefwaarde voor 2023. Met het oog op onze inzet vanuit GALA-SPUK kiezen wij er voor de oplopende streefwaarden van 2024 te behouden.

Wat blijven we doen?

Duurzaamheid

- Wij continueren de verdere voorbereidingen voor de realisatie van het eerste zonnenveld (Boeldershoek) en onderzoeken wat nodig is voor de voorbereidingen en realisatie van overige zonne- en windprojecten. Hierbij werken wij samen in de RES Twente en met buurgemeenten.
- Wij starten, zoals genoemd in het Warmteprogramma, met het opstellen van de eerste wijk- en buurtuitvoeringsplannen. In de Nijverheid werken wij als eerste aan de besluitvorming over het uitvoeringsplan ter voorbereiding op de uitvoering.
- In samenwerking met de coöperatie Energie van Hengelo versterken we de inzet van de wooncoaches voor gratis verduurzamingsadvies aan woningeigenaren
- Het emissieloos vervoer krijgt een steeds grotere rol. Daarvoor ontwikkelen wij een gemeentebreed dekkend netwerk voor laadinfrastructuur aan de hand van de 'Plankaart laadpalen 2022-2025'. Dit biedt ook inzicht in de locaties voor nog te ontwikkelen laadfaciliteiten in de openbare ruimte. Ook gaan wij aan de hand van het Mobiliteitsplan verder aan de slag met duurzame mobiliteit, zoals bijvoorbeeld duurzame (stads)logistiek.
- Wij voeren een actief communicatie- en participatiebeleid om de inwoners zo vroeg en zo veel mogelijk te betrekken bij belangrijke ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid.
- Omdat de transitie naar een duurzame samenleving van ons allemaal is, faciliteren wij initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan een gezond, groen en energieneutraal Hengelo.
- De verduurzaming van bedrijven en bedrijventerreinen wordt een belangrijke factor in de energietransitie. Wij ondersteunen dat onder meer door het stimuleren van zon op dak, gevels en parkeerterreinen.
- We werken aan klimaatadaptatie en klimaatbestendigheid, het versterken van de biodiversiteit en een gezonde leefomgeving voor iedereen.
- Om de ruimtelijke impact van de verduurzaming van Hengelo te reguleren verankeren wij die in de omgevingsvisie.
- De stimuleringsregeling groene daken blijft van kracht.
- We organiseren weer een duurzaamheidsmarkt.

Riolering

- Wij zorgen voor een doelmatige afvoer van afvalwater, overtollig grondwater en (afgekoppeld) hemelwater.
- Wij blijven rioolheffing innen.
- Waar mogelijk realiseren wij extra waterberging in de openbare ruimte.
- Wij houden water langer vast in de openbare ruimte voordat het afgevoerd wordt naar beken.
- Wij realiseren extra groen in de openbare ruimte voor verkoeling.
- Wij stimuleren particulieren om minder verharding en meer groen in de tuinen aan te leggen.
- Wij werken samen met woningcorporatie Welbions om meer klimaatadaptieve maatregelen te treffen.
- Bij projecten nemen wij klimaatadaptatie als belangrijk uitgangspunt mee.
- Wij betrekken bij het thema klimaatadaptatie ook nadrukkelijk gezondheidseffecten van o.a. hittestress.

Bodem

- De (diepe) ondergrond heeft blijvend onze aandacht. Het bodem en water leidend principe zal verder uitgewerkt gaan worden voor Hengelo ook in samenwerking met de regio. Daarnaast zal ook op andere vlakken de regionale samenwerking door blijven gaan zoals deze de afgelopen jaren uitgevoerd is. De onderzoeken en saneringen naar PFAS en Zeer Zorgwekkende Stoffen zullen ook in 2024 doorgaan.
- 2024 is ook het eerste jaar waarin de Omgevingswet actief zal zijn waarin de voorbereidingen in 2023 en daarvoor zijn getroffen. Ook zal vanaf dit jaar een meer jaren financiering tot en met 2030 starten vanuit het Rijk in plaats van de SPUK (Specifieke Uitkering) Bodem en Ondergrond zoals gebruikt is in de afgelopen jaren om de wettelijke taken uit te kunnen blijven voeren.

Afval

- Inzamelen van afval en grondstoffen huis-aan-huis, met verzamelcontainers en met de afvalbalie.
- Verwerken van afval en grondstoffen.

- Exploiteren van het milieupark aan de Wegtersweg.
- Inwoners bewust maken van het belang van afval scheiden: afval is grondstof.
- Uitvoeren van afvalinspecties door toezichthouders.
- Afvalstoffenheffing ontvangen. Uitgangspunt is dat de totale afvalbegroting kostendekkend is. De gemeente maakt geen winst op afval.

Begraafplaatsen

- Het beheren en onderhouden van twee begraaf- en gedenkparken (Deurningerstraat en Oldenzaalsestraat) en het op deze begraaf- en gedenkparken uitvoeren van de begrafenissen en het zorg dragen voor de asbestemmingen.
- Plaatsen urnenzuilen, kelders, aanbrengen grafnummering.
- Het bijhouden van de administratie (o.a. locatie graven en persoonsgegevens).
- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een lichtjestocht op de Begraaf- en gedenkplaats Oldenzaalsestraat ter nagedachtenis van overledenen die begraven zijn in het begraaf- en gedenkpark en een Allerzienviering rond Allerzielen (2 november) op het begraaf- en gedenkpark Deurningerstraat.
- 2 x per jaar (voor- en najaar) onderhouden van de Joodse Begraafplaats aan de Dennenbosweg.
- Gildebor organiseert en begeleidt jaarlijks activiteiten op beide begraaf- en gedenkparken tijdens de Open Monumentendag (1 x per jaar).

Volksgezondheid

- Wij houden aandacht voor een gezonde, groene, klimaat adaptieve omgeving.
- Wij blijven inzetten op de aanpak van middelengebruik, samen met onze regionale en lokale ketenpartners. Die aanpak is zowel repressief als preventief.
- Wij blijven inzetten op meer kansengelijkheid in gezondheid met nadruk op aanpak aan het begin van de levensloop (Kansrijke Start en Nu niet Zwanger) en met extra aandacht voor achterliggende problematiek. Dit is een onderdeel van versterken van de sociale basis en het leggen van de nadruk op selectieve preventie, zoals dat is verwoord in het Transformatieplan.
- Met het gezondheidsbeleid zetten wij in op integrale, gebieds- of themagerichte vroegtijdige preventie bij beginnende problematiek. Daarin werken wij samen met andere partners (publiek – privaat) en met inwoners. Dit doen wij vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid, zoals wij dat ook hebben benoemd in het Transformatieplan.
- Samen met de veertien Twentse gemeenten, zorgverzekeraar en zorgkantoor Menzis, GGD Twente en de provincie Overijssel blijven wij inzetten op het bevorderen van de samenwerking op het snijvlak van zorg, welzijn en wonen met het oog op het realiseren van de juiste zorg op de juiste plek de inwoners van Twente (Twentse Koers). Ook het verminderen van gezondheidsverschillen tussen inwoners van Twente is hierbij een doel. Dit kunnen wij niet zonder partners zoals zorgaanbieders, welzijnsstichtingen, huisartsen, inwonersinitiatieven en schuldhulpverleningsorganisaties en dergelijke.

Wat mag het kosten?

Taakveld	Saldo rekening 2022	Saldo begroting 2023	Lasten begroting 2024	Baten begroting 2024	Saldo begroting 2024	Vershil 2024 - 2023
7.1 Volksgezondheid	-3.378	-3.466	4.228	621	-3.607	-141
7.2 Riolering	2.192	2.346	8.731	11.260	2.529	183
7.3 Afval	2.092	1.865	9.680	11.623	1.944	78
7.4 Milieubeheer	-3.136	-2.658	6.477	2.980	-3.497	-839
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-146	-264	899	618	-280	-16
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	-2.376	-2.177	30.015	27.103	-2.912	-735

Taakveld	Saldo begroting 2024	Saldo begroting 2025	Saldo begroting 2026	Saldo begroting 2027
7.1 Volksgezondheid	-3.607	-3.607	-3.607	-3.607
7.2 Riolering	2.529	2.546	2.563	2.582
7.3 Afval	1.944	1.944	1.949	1.949
7.4 Milieubeheer	-3.497	-5.070	-3.594	-3.427
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-280	-280	-280	-280
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	-2.912	-4.467	-2.968	-2.782

Financiële toelichting

7.1 Volksgezondheid (€ 141.000 nadeel)

In de Zomerbrief 2022-2026 hebben wij incidentele middelen gevraagd (€ 170.000) voor gezondheidspreventie (23-NB-7.2), het stedelijk programma dementie (23-NB-7.4) en Gezonde start (23-NB-7.3) vooruitlopend op de brede spuk GALA. Dit leidt tot een voordeel in 2024 ten opzichte van de begroting 2023. De middelen vanuit de nieuwe brede spuk voor de uitvoering GALA en Sportakkoord II (23-FP-7.1) zijn budgetneutraal opgenomen in de begroting.

Binnen dit taakveld wordt ook een gedeelte van de bijdrage aan SamenTwente verantwoord. Zoals in de Zomernota (23-FP-9.21) toegelicht is de bijdrage geïndexeerd en hebben ook enkele voordelige herstelmutaties plaatsgevonden. Daardoor ontstaat binnen dit taakveld een nadeel van € 391.000 in 2024. Het restend verschil wordt veroorzaakt door de actualisatie van de toerekening van uren aan dit taakveld.

7.2 Riolering (€ 183.000 voordeel)

Per saldo is dit taakveld neutraal t.a.v. de algemene middelen m.u.v. de compensabele BTW en de overhead. We verwachten weliswaar hogere exploitatielasten, maar tegelijkertijd ook hogere inkomsten uit rioolheffing. De hogere exploitatielasten worden overwegend veroorzaakt door de indexatie, maar ook door hogere kapitaallasten van de geplande vervangingsinvesteringen in 2023 en 2024. Uit de actualisatie van het volume en de indexering van de rioolheffing blijkt dat er in 2024 hogere inkomsten te verwachten zijn. Per saldo wordt er voor 2024 een lagere dotatie in de voorziening Riolering voorzien dan in de begroting 2023.

Meerjarig gezien verwachten we hogere inkomsten, maar ook hogere kapitaallasten. De kapitaallasten lopen meerjarig op van ca 2 mln in 2024 tot 2,1 mln in 2028. Vooralsnog worden de investeringen rechtstreeks onttrokken uit de voorziening Riolering. In volgende jaren worden de vervangingsinvesteringen en andere (grond-)watergerelateerde maatregelen verwacht, die hogere kapitaallasten zullen genereren.

7.3 Afval (€ 78.000 voordeel)

Afval is een gesloten circuit. Het verschil tussen de uitgaven en de inkomsten op dit taakveld (saldo) wat wordt gepresenteerd is benodigd om de uitgaven op andere taakvelden die gerelateerd zijn aan afval in de begroting te kunnen dekken. Het gaat dan om kwietschelding, BTW en om overheadkosten die feitelijk onderdeel vormen van de afvalbegroting, maar volgens de BBV regels op andere taakvelden worden gepresenteerd. De uitgavenkant van de afvalbegroting stijgt in 2024. Dit wordt veroorzaakt door de vaststelling van drie nieuwe beleidsvoorstellen. Deze hebben betrekking op handhaving afvaldump (24-NB-7.1), intensivering van beleidskracht afval en circulariteit verhogen (24-NB-7.2) en structurele inzet mobiele milieupark (24-NB-7.3). Omdat de afvalbegroting kostendekkend is staat hier hetzelfde bedrag aan inkomsten tegenover. Deze inkomstenstijging wordt gerealiseerd door een verhoging van het vaste tarief. De variabele tarieven blijven ongewijzigd.

7.4 Milieubeheer (€ 839.000 nadeel)

In het bestedingsplan Duurzaamheid 2023-2026 is exploitatiebudget beschikbaar gesteld ter dekking van strategische vraagstukken, beleidsvorming, onderzoeken, communicatie, participatie en kapitaalslasten (zaaknummer 3598092). Dit leidt tot een verhoging van de uitgaven ad. € 650.000 t.o.v. de primitieve begroting 2023. Daarentegen is er een afname van personele inhuurlasten (€ 121.000), omdat voor duurzaamheid nu intern personeel wordt geworven (gedekt wordt uit de uitvoeringsmiddelen voor klimaat- en energiebeleid). Verder zijn in 2023 incidenteel middelen uit de reserve Duurzaamheid ter beschikking gesteld ter dekking van een deel van de kosten van de aansluiting en het te realiseren klantstation en meetdienst voor het zonnenveld ad. € 75.000.

Verder hebben wij in 2024 een verhoging van de gemeentelijke bijdrage van € 366.000 aan de Omgevingsdienst Twente (23-FP.7.2) in het kader van het traject Herijking Financiering. Hengelo vraagt structureel meer inzet aan dan bij de oprichting destijds is ingebracht. Het resterend verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie, rentelasten en toerekening van uren.

7.5 Begraafplaatsen (€ 16.000 nadeel)

Dit taakveld laat geen significante afwijkingen zien.

Risico's

Belangrijk onderdeel om wateroverlast te voorkomen is het afkoppelen van hemelwater van de gemengde riolering. Afkoppelen van hemelwater is een belangrijk beleidsuitgangspunt zoals geformuleerd in het Programma Water en Riolering 2023-2027. Dit programma wordt naar verwachting in het najaar van 2023 door de raad vastgesteld. De uitvoeringsagenda van het programma is ambitieus. Voor komende jaren zien we daardoor een uitdaging om voldoende personeel te behouden en werven om hier invulling aan te geven. Met name aan de kant van de voorbereiding en projectbegeleiding. We zijn een ambitieuze gemeente met veel projecten en programma's. Daarnaast komen er vanuit externen ook vragen en projecten. Belangrijk hierbij is het maken van keuzes. Wat doen we wel en wat we (nog) niet?

Daarnaast wordt de problematiek steeds complexer en de opgaven worden groter. De samenwerking met en afhankelijkheid van andere partijen (zoals Nutsbedrijven, warmtenet, milieu) neemt toe. Dit vergt een betere integrale afstemming. Waarbij belangen en doelen in sommige gevallen uiteen kunnen lopen. Dit kan leiden tot het dubbel uitvoeren van werkzaamheden. Bijvoorbeeld wanneer een straat / weg er binnen beperkte periode 2 maal op de schop gaat. Dat is ontoelaatbaar, niet alleen vanwege kostenoverwegingen, maar ook naar onze inwoners die dubbele overlast gaan ervaren.

Verder zijn we afhankelijk van politieke besluiten, zowel op lokaal niveau als landelijk. Groot risico vanuit landelijk beleid is de continuïteit van financiële middelen. Dit, samen met de stijgende grondstofprijzen kan de realisatie van doelen in de weg staan.

Ten slotte moeten we ons realiseren dat 'slechts' 30% van de ruimte/grond is in bezit van de gemeente Hengelo. Op dit stukje kunnen we direct invloed uitoefenen. Op de overige 70% zijn we afhankelijk van andere partijen (bijvoorbeeld particulieren en woningcorporatie Welbions) om soms kostbare maatregelen te nemen. Het is de vraag of we deze partijen er van kunnen overtuigen om maatregelen te treffen.